

AZ OKTATÁSI JOGOK BIZTOSA 2004. ÉVI TEVÉKENYSÉGEINEK BESZÁMOLÓJÁBÓL

(Módszertani levél)

"Előfordul, hogy az intézmény számára értelmezési kérdésként merül fel, hogy mi minősül a pedagógus részéről testi fenytésnek. Ugyanazt a cselekedetet ugyanis eltérően ítélheti meg a bántalmazó tanár és a bántalmazott tanuló, illetőleg annak szülője.

Egy szülő sérelmezte, hogy gyermekét az iskola egyik pedagógusa fizikailag bántalmazta. A szülő azt is kifogásolta, hogy az esetet az igazgató nem vizsgálta ki alaposan, hiszen csak a pedagógust hallgatta meg a vizsgálat során, a tanuló meghallgatására nem kerülhet sor. Az iskola igazgatója nyilatkozatában arról tájékoztatót, hogy a szülő panasza alapján meghallgatta a pedagógust, aki elismerte, hogy egy játékos legyintéssel valóban fegyelmezte a tanulót, amikor a gyermeknek már a sokadik alkalommal nem volt kész a házi feladata. Az igazgató közölte, felhívta a bántalmazó pedagógus figyelmét arra, hogy a jövőben tartózkodjon a hasonló fegyelmezési eszközöktől. A pedagógus belátta hibáját, és azóta -az igazgató szerint a szülő által is elismerten - nem történt hasonló probléma. Az igazgató azt állította, nem tartotta szükségesnek meghallgatni a tanulót, mivel a pedagógus nem tagadta le tettét. Az igazgató az eset kapcsán a Pedagógus Szakszervezet jogtanácsosától értelmezést kért a testi érintkezés fogalmáról, fokozatairól a fizikai bántalmazás tisztázása céljából. Miután ezt a véleményt megkapta, a tantestülettel ismertette annak tartalmát, valamint megismételte azt az utasítását is, hogy a pedagógusok tartózkodjanak mindenféle jogszerűtlen fegyelmezési eszközöktől.

Az ügyben kialakított álláspontunk szerint a pedagógus cselekedete még akkor is a tanuló emberi méltóságához való jogának sérelmét okozta, ha az nem bántó célzattal, hanem nevelési szándékból történt a pedagógus részéről. A fentiekben ismertetett érvelés alapján megállapítottuk, hogy a pedagógus jogellenes fegyelmezési eszközt alkalmazott. Ezért jövőre irányuló kezdeményezést fogalmaztunk meg, amelyet az iskola igazgatója elfogadott. (K-OJOG-271/2004.)

Tapasztalataink szerint az intézményvezetők maguk is nagyon komoly jogsértésnek tartják a testi fenytést, és tisztában vannak azzal, hogy ez a pedagógusok részéről fegyelmi vétséget valósít meg.

Egy szülő panaszában sérelmezte, hogy gyermekét számítástechnika órán a pedagógus megpofozta. A panaszos állítása szerint az iskola igazgatója az eset után arra kérte a gyermeket, hogy számoljon be a szüleinek a történetéről. A szülő elmondása szerint az igazgató az eset után közölte velük, hogy a gyermeknek a jövőben nem engedélyezi a fizikai és számítástechnikai órán való részvételt. Nyilatkozatában az iskola igazgatója előadta, hogy a pedagógus valóban megütötte a panaszos gyermekét. Tettének indoka az intézményvezető szerint az volt, hogy a gyermek az órán fegyelmezetlenül viselkedett. A pedagógus az esetet követően elnézést kért a szülőtől és a tanulótól. Az intézményvezető arról nyilatkozott, hogy a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény szabályainak megfelelően járt el, és a pedagógus a megfelelő súlyos büntetésben részesült. Az intézményvezető tájékoztatója szerint a tanár írásban szigorú megrovást kapott és jutalmát megvonták. A fizikai és számítástechnikai órákon való részvétellel kapcsolatban az igazgató úgy nyilatkozott, hogy a gyermek továbbra is látogatja ezeket az órákat, és eltiltásról szó sem volt. Az igazgató szerint a naplóban foglaltak is alátámasztják azt a tényt, hogy a tanuló minden számítástechnikai órán részt vesz, az óráról tehát nem tiltották ki. Csupán két órán nem volt bent, közvetlenül a történetek után. Nem állapítottunk meg jogsértést a gyermeknek a fizika és számítástechnika óra látogatásától történt szóbeli eltiltásával kapcsolatban, mivel a szülők állításai nem nyertek megerősítést. Álláspontunk szerint ugyanakkor a pedagógus által fegyelmezési eszközként alkalmazott testi fenytés a tanuló emberi méltóságához való jogának sérelmét okozta, ezért ebben az ügyben is jövőre irányuló kezdeményezést fogalmaztunk meg, amelyet az intézmény vezetője elfogadott. (K-OJOG-883/2004.)

A testi fenytéssel kapcsolatos ügyeknél nemcsak a szülőkben és a diákokban, hanem az intézményvezetőkben is gyakran felmerül a kérdés, hogy alkalmas-e egyáltalán a pályára az a pedagógus, aki bántalmazza a nevelésére, felügyeletére bízott gyermeket. Tapasztalataink szerint egy ilyen konfliktus a bántalmazó pedagógus számára is komoly válsághelyzetet jelenthet.

A nevelési-oktatási intézményekben a gyermekek, tanulók emberi méltóságához való joga sérülhet akkor is, ha a tanárok tanulókkal való bánásmódja, pedagógiai módszerei nem megfelelőek. Tapasztalataink szerint gyakran okoz nehézséget annak megállapítása, hogy hol húzódik a jogszerűség határa a különböző pedagógiai módszerek tekintetében.

Egy szülő az alábbi ügyben kérte segítségünket. Gyermeke az iskolában testnevelés órán megsérült, emiatt egy hétre sínbe kellett tenni a bal kezét. Mivel a tanuló balkezes, ezért azon a héten nem tudta jegyzetelni a tanórak anyagát. A szülő sérelmezte, hogy az iskola igazgatója ezt nem vette figyelembe, és a tanulót arra akarta kényszeríteni, hogy tanuljon meg a másik kezével írni. A szülőnek személyes megbeszélésük alkalmával is azt mondta, hogy a tanulónak meg kell tanulni jobb kézzel is írni. Az igazgató nyilatkozatában - meglehetősen szűkszavúan - a történeteket részben elismerte. Nyilatkozatában arról tájékoztatott, hogy nem kényszeríteni akarta a tanulót a másik kézzel való írásra, hanem erre kérte. Azt is közölte, hogy nehezen viseli, ha egy tanuló nem dolgozik a tanítási órán, márpedig a tanuló nem írt, nem jegyzetelt, fájós kezére hivatkozva. Az intézményvezető szerint hatodikos korban nem jelenthet problémát a másik kézzel való írás gyakorlása. A közoktatási törvény fentiekben idézett rendelkezései szerint a pedagógusnak alapvető feladata a rábízott tanulók nevelése, tanítása; ezzel összefüggésben különösen, hogy nevelő és oktató tevékenysége keretében gondoskodik a tanuló testi épségének megóvásáról. A tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani fizikai és lelki erőszakkal szemben. Álláspontunk szerint, amennyiben a tanuló egészségének megóvásához szükséges író kezének sínbe tétele, akkor őt - az orvosi igazoláson feltüntetett időtartamra - fel kell menteni azon feladatok elvégzése alól, amelyeket - adott egészségi állapota miatt - nem tud ellátni (pl. írás, jegyzetelés, szerkesztés), és helyette más feladatokat kell számára adni (pl. olvasás, szóbeli felelet). Aggályosnak tartottuk azt az intézményvezetőtől származó "kérést", hogy a tanuló a másik kezével próbáljon meg írni. Ez hatodikos korban éppen olyan nehézséget jelent, mint a későbbiekben. A fentiekre tekintettel azzal a kezdeményezéssel fordultunk az intézmény vezetője felé, hogy a jövőben a tanulók egészséghez és testi épséghez való jogát minden esetben tartsa tiszteletben, és ennek figyelembevételével járjon el. Az igazgató a kezdeményezésünket nem fogadta el. Érvelésében pedagógiai módszertanban használt módszereket is ismertetett velünk, illetve különböző jogszabályokból idézett, bár azokat nem mindig értelmezte helyesen.

Az intézményt terhelő felügyeleti kötelezettség különös súllyal vetődik fel minden olyan esetben, amikor a gyermek vagy a tanuló balesetet szenved. A közoktatási törvény rendkívül szigorúan szabályozza az iskola felelősségét a tanulónak a tanulói jogviszonnyal összefüggésben okozott kárért."